

SME 25. 9. 2011

Rudolf Zajac: Toto nie je reformná vláda

Rozhovor s videom nájdete tu:

http://www.reformazdravotnictva.sk/pril/2011_09_25_sme_video.html

Zaviedol u lekárov dvadsaťkorunáčky. Začal transformovať nemocnice. Dodnes ním viacerí politici strašia pacientov. RUDOLF ZAJAC.

Ste exminister, ktorý aj napriek tomu, že už je dlho mimo politiky, je stále pre viacerých postrachom. Aj po tých rokoch sa stále spomína Zajacova reforma, pre ktorú ste ešte stále neobľúbený. Aký je to pocit?

„Do politiky som vstupoval ako nezávislý s podporou Aliancie nového občana. Chcel som realizovať zmeny, ktoré sme s Petrom Pažitným pripravili. Vydali sme Modrú knihu, kde bolo všetko, čo treba v zdravotníctve zmeniť. Potom Bielu knihu, kde bol napísané, čo sa musí v ktorých zákonoch zmeniť. Zmeny sa dotkli všetkých. Podcenili sme však schopnosť populistov ľudí strašiť. V roku 2003, keď sme chceli oddziť lekárne po skrachovanej poisťovni Perspektíva, lekárnici vyvolali štrajk.“

Nepopulárne boli aj poplatky, ktoré ste zaviedli.

„Bola to voda na mlyn vtedajšiemu nádejnému politikovi Robertovi Ficovi. Za 20 a 50 korún bol schopný vytvoriť atmosféru nenávisti a nevraživosti, čo sa mu darí dodnes.“

A aký je to pocit byť nenávidený po toľkých rokoch?

„Dobrý. Pri reforme sme do zákonov napísali 238-tisíc slov. Tie dodnes platia. Aj vláda Roberta Fica aj táto vláda tam vložili tak 500 slov. Nie som istý, či boli najrozumnejšie.“

Minister Ivan Uhliarik robí mnohé veci, ktoré ste navrhovali vy. Chce transformovať nemocnice, robí niektoré kroky aj pri lekárňach. Robí to dobre?

„Rozhodne to robí lepšie ako predchádzajúci dvaja ministri.“

To nie je ale odpoveď.

„Robí to rozpačito, pomaly a nerozvážne. Minister Uhliarik musí dokončiť transformáciu nemocníc, ktorú sme začali. Náš najväčší koaličný partner to však v roku 2006 odmietol v rámci predvolebných kortešačiek.“

Prečo to vtedy Mikuláš Dzurinda odmietol?

„Po februári 2006, keď sa rozpadla vláda, všetci koaliční poslanci hovorili, že 20-korunové poplatky nechceli. V kampani odvolávali to, čo štyri roky robili. Zrejme sa Dzurindovi zdalo, že bude úspešnejší, keď to zastaví. Rovnako aj transformáciu. Dlhy, ktoré majú nemocnice teraz a musia sa odstraňovať pôžičkami a stabilizáciami, sú dlhy, ktoré tam možno nemuseli byť.“

Povedali ste, že je Uhliarik rozpačitý a ťarbavý. V čom?

„Máme pätnásť mesiac vládu a robíme len to, čo bolo treba robiť v prvom či druhom mesiaci. Na ministerstve má ľudí, ktorí vedia, čo treba (poradcom Uhliarika je napríklad aj bývalý poradca Zajaca Tomáš Szalay, pozn. red.). Niektoré veci sa robia úplne zbytočne, lebo v zákonoch sú. Veľa času venuje úprave zákona o rozsahu, teda tomu, či lekár môže vyberať poplatky, alebo nie, ale to už v zákonoch je.“

Chýba však nariadenie vlády, ktoré to musí upraviť.

„Áno, ale to mohlo byť do troch týždňov. Dodnes nemáme definovaný nárok pacienta. Teda to, čo môže byť hrazené zo zdravotného poistenia a čo si má doplatiť. Zákony sú schválené. Odobral ich aj Ústavný súd, čo bola veľká porážka Fica. Súdtiž schválil akciové spoločnosti, zisk poisťovní a aj rozsah, pri ktorom sú určité poplatky. Stačí doplniť nariadenie vlády, kde bude, že pri onkologických ochoreniach si pacient nebude platiť ani korunu, ale pri banalite by mala byť spoluúčasť. Nie preto, že chceme týrať pacientov, ale preto, že potrebujeme peniaze na onkologické ochorenia, akútnu či život zachraňujúcu medicínu.“

Takúto koncepciu ste mali pripravenú, ešte kým ste boli ministrom.

„V zákone je prioritný balík, kde si pacient nikdy nesmie priplácať, a neprioritný, kde môže nejakú časť priplácať.“

Ale nefungovalo to, ani keď ste boli ministrom.

„Zákony boli schválené v roku 2004, platiť mali od roku 2005. Pri asi 7300 chorobách pacient nemal platiť nič a asi pri 2500 chorobách z desiat tisíc, ktoré klasifikuje WHO, sa mohlo sčasti

platiť. Aby sme to mohli urobiť, potrebovali sme katalógy výkonov a zoznam. Katalógy sme robili asi rok, bolo to komplikované. Hotové boli a v roku 2006 ich Dzurindova vláda schválila. A čo spravil génius Valentovič ako prvý, keď prišiel, keď ešte chodil s mapou, kde je ministerstvo a kde vláda? Zrušil ich.

Priniesol Uhliarik ako minister svoje nové nápady?

„Neviem o takých. Nové trendy ako nominálne poistenie aspoň nejaké náznaky vôbec nerobí. Nato, že ide o vládu, ktorá sľubovala významné zmeny, nevidím u neho veľký potenciál. Ale je to lepší minister ako jeho predchodcovia.“

Nemocnice sa budú transformovať. Keď ste menili na akciové spoločnosti poisťovne, vraveli ste, že prínosom bude ich lepšie hospodárenie, lebo budú používať vlastné peniaze. Dnes má Všeobecná zdravotná poisťovňa stratu 120 miliónov eur. Dá sa povedať, že ste sa mýlili. Nečaká rovnaký osud aj nemocnice?

„Všeobecná je v takej kondícii, lebo jej akcionár sa rozhodol, že ju do takej kondície dostane. V roku 2005, keď sa transformovala, mala veľmi slušne spravené portfólium, zbavila sa nevyhnutných starých záväzkov, mala možnosť zmodernizovať nákup starostlivosti. Robert Fico urobil rozhodnutie o minimálnej sieti, ktorá pozostávala zo štátnych nemocníc. O cenách, ktoré poisťovne museli platiť štátnym nemocniciam. Všeobecná mala nekvalitný nákup. Bol tam politický nátlak, aby platila jedným nemocniciam toľko a druhým toľko.“

Všeobecná by teda mala byť súkromná?

„Nie je to celkom tak. Čo robí Všeobecnú najväčšou? Počet poistencov. Keby boli súkromné poisťovne také skvelé, ako sme od nich čakali, tak dnes Všeobecná bude existovať, bude mať šesťnásť členov, a to členov vlády. Ostatní budú v súkromných, lebo je to veľmi fajn. Ale súkromné poisťovne sa len veľmi dobre prispôbili stratégii Všeobecnej. Neriešili problémy, prečo sa čaká na mamografie, čo je obmedzovanie akútnej starostlivosti. Neriešili, že nie sú poriadne čakacie listiny, ale čaká sa aj tam, kde sa nemá. Prispôbili sa a efektívnejšie hospodária. Tam, kde má Všeobecná stratu, oni vedia vyrobiť zisk, lebo nakupujú efektívnejšie a za rozumnejšie ceny.“

Ako to vyriešiť, keď zjavne konkurencia nestačí?

„Riešením je konkurencia, a preto treba mať spravodlivé súťažné podmienky. Štát preto nemôže rozhodnúť, že minimálna sieť budú iba štátne nemocnice. Čím diskriminuje ďalších poskytovateľov.“

Keď sa pozrieme na Všeobecnú, ako vytvára straty, nebude to isté čakať nemocnice?

„Môže sa to stať. A čo robili doteraz? Vytvárali ich a vo veľkom a masovo. Preto sme navrhli v roku 2001, aby boli akciovkami, aby museli dodržiavať obvyklé pravidlá. A ako sa budeme správať k podniku, ktorý zle hospodári a vytvára dlhy? Musí ho riešiť vlastník, ktorý sa musí snažiť zlepšiť jeho hospodárenie, a bude ho riešiť aj život, čo môže viesť podnik do konkurzu. Ľudia si myslia, že konkurz je katastrofa. Ale konkurz je problém manažmentu, nie budov, strojov a zariadení. Ak budú univerzitné nemocnice poskytovať starostlivosť s takou produktivitou práce, ako poskytujú, tak ich oveľa lepšie riešenia ako problémy nečakajú.“

Prečo?

„Máme neriešený problém školstva v zdravotníctve. Všade inde platí, ak chce vysoká škola niečo z komerčnej sféry, tak si to kúpi. Robí tak pri elektrine, plyne či vode. Ak budú chodiť medici na prax, budú to mať zadarmo alebo to škola musí preplatiť. Vyššie náklady oddelení, kde sú školskí pracovníci, znášajú poisťovne - potom máte paradoxy, že v Bratislave je 50 neurológov, na porovnateľnom oddelení v Trenčíne je ich 8 a majú rovnaký výkon. Univerzitné nemocnice tvoria výučbové bázy, kde medici majú vidieť aj prípady, ktoré sa dnes už ani nemusia hospitalizovať, to je správne. Majú pracovať s pacientmi, ale zvýšené náklady musí niekto zaplatiť. Majú to byť zdravotné poisťovne z mojich odvodov? Predsa je to praktická výučba a mala by to platiť vysoká škola. V roku 2003 sme zaviedli so smiechom Traubnerov (Pavel Traubner bol v tej dobe dekanom lekárskej fakulty Univerzity Komenského, pozn. red.) fond, kde bolo 500 miliónov korún disponovaných na úhradu praktickej výučby. Kde je tento fond? Namiesto toho, aby sa rozvinul, aby sme vedeli, koľko vzdelávanie stojí, tak peniaze sú fuč. A máme stále päťdesiat- a šesťdesiatposteľové neurológie.“

Školstvo je jediný problém, prečo majú nemocnice polmiliardový dlh?

„Ďalší je nízka efektivita nákupov. To už dnes každý skloňuje, prečo sa nerobia elektronické aukcie, prečo sa nakupuje dopredu, prečo sa nakupuje tak alebo onak.“

A prečo?

„Lebo je to pre niekoho výhodné.“

Ale keď nie nemocniciam komu?

„Možno niektorým ľuďom v nemocniciach. Neviem.“

A čo oddelenia a lôžka?

„Stále máme prebytok lôžok. Nevyužívame ich efektívne. Máme stále vysoký počet návštev v ambulantnom sektore. Keď v Európe je priemer osem až desať za rok u nás je to pätnásť až sedemnášť. Keď sme zaviedli marginálne poplatky, aby sme zamedzili zbytočné návštevy, tak niekto povedal, že je to ten najväčší pravicový fašizmus a zrušil to. Tak máme opäť vysoký počet návštev. Máme však aj nemocnice, ktoré sú efektívne a dokázali si na seba zarobiť.“

Ako je to možné?

„Ide napríklad o kardiocentrá. Tie mali správne nastavené ceny. Bolo to aj zo strachu možných sankcií. Manažmenty akcioviek nesú aj osobnú zodpovednosť. V štátnej nemocnici je jej riaditeľ len správcom. Čo sa dnes stane s riaditeľom, ktorý spraví 30- alebo 40-miliónový dlh? Dá rozhovor do SME, aký je zlý minister, na druhý deň nie je riaditeľom a tým to hasne. A všetci riaditelia vždy len hovorili, dajte nám viac peňazí. A prečo? Lebo majú predimenzované nemocnice a pokiaľ nebudú mať dosť pacientov, budú musieť prepúšťať. Keď sme im priškrtili financie, tak začali znižovať platy sestram. Ako keby boli padnutí na hlavu. Bez sestier zdravotníctvo fungovať nebude.“

Vraveli ste, že ak budú nemocnice takto hospodáriť, pôjdu do konkurzu. Aký je váš odhad, koľko ich neprežije?

„Všetky prežijú. Neprežijú ich manažmenty.“

Takže podľa vás nezanikne ani jedna nemocnica?

„Neviem. Najväčšie problémy budú mať menšie nemocnice. Je len otázka, či menšie nemocnice pochopia svoju úlohu a či vznikne konkurencia. Alebo sa budú veľké nemocnice stále správať ako dominátor a budú žiadať, aby im štát pomáhal. Ale či to bude jedno Európskej únii, je druhá otázka, keďže by šlo o neoprávnenú štátnu pomoc.“

Teda majú prepúšťať a rušiť lôžka?

„Nemyslím si. Budú musieť viac ponúkať poisťovniam za rovnaké ceny. Tým sa budú uchádzať o pacientov. Pacient musí znamenať pre nemocnicu peniaze, nie vláda. To znamená, ak pacienti prestanú chodiť do nemocnice ako do väzenia za trest, ak ich nebudú často prehadzovať, prekladať a šikanovať, je veľká nádej, že také nemocnice sa budú mať dobre. Ak nemocnica nebude mať dosť pacientov, ako má prežiť? Len za to, že je? “

Nie je teda podľa vás potrebné, aby šéfovia transformovaných nemocníc prepúšťali, rušili oddelenia, aby prežili?

„Neviem. V takých kvalitných nemocniciach, ktoré viem, že tu sú, k tomu nepríde. V tých nekvalitných, ak nebudú mať dosť pacientov, tak sa to stať môže. Lekári buď odídu, a to považujem za úplný nezmysel, alebo ich pohlťi ambulantný sektor.“

Koľko je nekvalitných nemocníc? Je ich väčšina?

„Poviem to inak. Výška dlhu v porovnaní so zdrojmi, ktoré máme, ukazuje len to, že nemocničný segment dostal toľko, koľko mu nestačí. Stačí sa pozrieť na Bratislavu. Zlúčil som všetky nemocnice do jednej. Ale nie preto, aby sa zlúčili ich dlhy, ale aby sa zvýšila efektivita. V každej však máme chirurgiu aj iné oddelenia. A my namiesto toho, aby sme postavili nemocnicu na Krásnej hôrke, máme Kramáre, ktoré sú stratou sama osebe. Od čias riaditeľa Potočného tu snívame sen o Rázsochách za 500 miliónov eur. Nemocnica, kde 40 percent plôch by boli chodby a vestibuly, niečo podobné ako Banskej Bystrici. Teda malé izby, veľké chodby a gigantické schodiská. Asi si v tom čase mysleli, že na schodoch sa najlepšie lieči. A tento sen o Rázsochách neopustil ani Valentoviča, ani Rašiho a na 99 percent haraší tento sen aj s ministrom Uhliarikom. Je to príklad toho, ako sa nemá budovať moderná nemocnica.“

Nedávno portál WikiLeaks zverejnil depeše, ktoré hovorili, že pri schvaľovaní vašich zákonov boli podplatení poslanci. Skupina Penta mala za každý hlas zaplatiť dva milióny korún. Vedeli ste o tom?

„Nie. WikiLeaks písali o veciach z rokov 2004 a 2005. My sme zákony chystali v roku 2003. Je však pravda, že Penta tieto zákony vyhovovali. Preto sa s vervou pustila do zdravotníctva. Nikto však nikdy neprišiel, že chceme takéto zákony a vy nám to presadzujte. Zákony boli naše. To by musela Penta s nami písať aj Modrú knihu a tá bola z roku 2000. Pamätám si, že poslankyňa Sabolová pri reformných zákonoch požiadala o presunutie z jari na jeseň, čo bola katastrofa z pohľadu termínov. Vystúpil vtedy poslanec Paška a v rámci pozmeňujúceho návrhu čítal asi sedem hodín úplne nový poistný zákon. Málokto si vtedy uvedomil, že keby ten návrh schválili, musím svoje zákony stiahnuť. Len sa stále pýtam, aký thinktank mu to písal. Lebo sa tu dodnes ľudia tvária, že sú profesionáli a zabúdajú povedať, že sú niekedy aj profesionálni politickí prostitúti. Paškov návrh neprešiel o jeden hlas. Všetci nezávislí, a bolo ich tam vtedy ako maku, zaň hlasovali. Keďže neprešla Paškova zmena, zahlasovali za moju. Nedalo sa to napočítať, lebo ani koalíční poslanci sa niekedy nesprávali ako koalíční.“

Poslankyňa Sabolová aj vtedy, aj dnes hlasovala tak, ako jej srdce a košická loby nahovorí. Aj časť HZDS hlasovala za moje návrhy. Aj zrušenie povinného členstva v komorách vtedy prešlo vďaka HZDS, lebo krídlo KDH okolo Sabolovej hlasovalo inak. Pamätám si, že vtedy Františkovi Mikloškovi vynadala ako malému chlapcovi.“

Máte ešte politické ambície?

„Nie. Kto v politike prežije také intenzívne obdobie ako ja, má lekciu do konca života, že už tam nelez.“

To nie je celkom pravda, lebo ste šéfom programovej rady OKS, ktorá je v parlamente. Neobjavili by ste sa teda na kandidátke?

„Bol by som sa mohol objaviť na kandidátke Mosta-Hídu za OKS, keby po uzavretí všetkých dohôd boli dohody obojstranne dodržané. Bol by som možno mal príležitosť dokončiť túto reformu, pretože OKS je vládna strana, bez ktorej väčšina prestáva byť väčšinou, ale všetky štyri vládne strany svorne povedali, Rudolf Zajac nikdy. A OKS sa s tým vyrovnala. Bolo to aj pre mňa poučenie, že nie je dobré si tu robiť politické ambície. Keď raz alebo dvakrát zaznelo v novinách, že by som mohol byť ministrom zdravotníctva, tak mi ktosi hovoril, koľko ľudí sa vystrašilo, a nemyslel tým ani tak pacientov. Som ešte predsedom programovej strany OKS a považujem ju za najlepšiu stranu, ktorá tu je. Ale už tretí mesiac s OKS nespolupracujem. Nie je to z politických, ale osobných dôvodov.“

Boli ste aj pri daňovo-odvodovej reforme. A postoj OKS sa javí ako koalíčný problém. Prežije to vláda?

„Táto koalícia nás presviedčala, že keď sa dostane k moci, vyvedie nás z krízy a zlepší ekonomiku. Riešenie je niekoľko. Vždy to stojí na znížení spotreby štátu a tým, že budeme viac pýtať do rozpočtu. Zrazu sa stane niečo naopak. Existuje analýza Konzervatívneho inštitútu, ako od roku 2006 do 2010 stúpili výdavky štátu o 7,5 miliardy eur. Od nešťastných futbalových ihrísk až po prečudesné predávanie teplého vzduchu. A keď príde vláda, z ktorej časť je reformná, prvé čo spraví, je zvýšenie DPH namiesto toho, aby zoštíhlila administratívu. A chce zvýšiť svoje príjmy na úkor živnostníkov, SZČO a dohodárov. A ešte k tomu tým nemravným spôsobom, že akí sú to vlastne lumpíci, ktorí takto obchádzajú zamestnanie. Ale keď ich tu mám, tak si ich mám postrážiť. Na to tu je Sociálna poisťovňa,

zdravotná poisťovňa. Postoj OKS je konzistentný a poslanec Dostál povedal, že aj za cenu veľkých problémov je OKS odhodlaná nepodporiť zvyšovanie odvodov.“

Povedali ste, že ste pravicový volič, ste spokojný s touto vládou?

„Určite som vyrástol z toho, že bude dobrá vláda a ostatné sú zlé. Je to neporovnateľne lepšia vláda ako predchádzajúca. A nie preto, že Fica mám alebo nemám rád. Na Ficovi je čo obdivovať. Má skvelú schopnosť získať na svoju stranu toľkých voličov toľkými nespĺniteľnými sľubmi. Je to nebezpečný populista.“

Ak to neporovnávame s Ficovou vládou a budeme hodnotiť vládu Ivetu Radičovej, je to dobrá vláda?

„Musím to porovnávať. Ak ju porovnam s druhou Dzurindovou vládou, toto je vláda údržby. Nie je to reformná vláda s jasnou víziou, čo všetko treba zmeniť, aby sa tu dalo lepšie žiť. Táto vláda je slušnejšia, odvážnejšia, poctivejšia ako predchádzajúca. Oceňujem antikorupčný náboj premiérky. Slovensko sa po tejto vláde zlepšilo, ale nie až tak, ako sa mohlo. Táto vláda má veľmi nízky reformný potenciál. Veľmi málo zlepšilo kvalitu fungovania štátu a verejnej správy na Slovensku. Veľa vecí, ktoré mala urobiť, neurobí alebo ich bude robiť ľarbavo.“

Ak by ste mohli charakterizovať politikov jednou vetou

Robert Fico.

„Veľkopekár pečených holubov.“

Iveta Radičová.

„Asi dobrá vysokoškolská profesorka.“

Ivan Mikloš.

„Naučil sa, ako chutí moc.“

Mikuláš Dzurinda

„Ten vytvára chuť moci.“

Béla Bugár.

„Jekkyl a Hyde.“

Richard Sulík.

„Veľká šanca, ale neviem, či nejde v Ruskových stopách.“

Ivan Gašparovič.

„Nemáme sa radi.“

Ivan Uhliarík.

„Toho nepoznám.“

Rudolf Zajac (60) bol ministrom zdravotníctva za druhej Dzurindovej vlády, navrhla ho Ruskova Aliancia nového občana. Zaviedol viaceré reformy – spoplatnil návštevy u lekára a pobyt v nemocnici, transformoval poisťovne aj niektoré nemocnice. Dnes je poradcom českého ministra financií.